

Njemačke proljetne ofenzive 1918. godine

Katalinić, Ivan

Undergraduate thesis / Završni rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:142:306775>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-17**

FILOZOFSKI FAKULTET
SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

Repository / Repozitorij:

[FFOS-repository - Repository of the Faculty of Humanities and Social Sciences Osijek](#)

Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet Osijek

Preddiplomski studij Povijesti i hrvatskog jezika i književnosti

Ivan Katalinić

Njemačka proljetna ofenziva 1918.

Završni rad

Mentorica: doc. dr. sc. Slađana Josipović Batorek

Osijek, 2020. godina

Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet Osijek

Odsjek za povijest

Studij Povijesti i hrvatskog jezika i književnosti

Ivan Katalinić

Njemačka proljetna ofenziva 1918.

Završni rad

Znanstveno područje humanističkih znanosti, znanstveno polje povijesti,
znanstvena grana hrvatska i svjetska moderna i suvremena povijest

Mentorica: doc. dr. sc. Slađana Josipović Batorek

Osijek, 2020. godina

Sadržaj

1. Uvod.....	5
2. Ususret njemačkoj ofenzivi.....	6
3. Njemačke pripreme za ofenzivu.....	7
3.1 Strateški ciljevi.....	7
3.2 Taktičke promjene u njemačkoj vojsci.....	8
4. Početak Njemačkih operacija: Operacija Michael.....	10
4.1 Bitka kod St. Quentin.....	12
4.2 Operacije na Sommskom grudobranu.....	16
4.3 Prva bitka za Bapaume.....	16
4.4 Bitka za Rosières.....	18
4.5 Bitka za Arras.....	19
5. Operacija Georgette.....	21
6. Operacija Blücher–Yorck.....	24
7. Posljednje njemačke ofanzive: Gneisenau i Friedensturm.....	26
7.1 Gneisenau.....	26
7.2 Friendsturm.....	27
8. Zaključak.....	29
9. Popis Literature.....	30

Sažetak

Ovaj završni rad obradit će posljednju njemačku ofenzivu za vrijeme Prvoga svjetskoga rata, odnosno njihovu Proljetnu ofenzivu 1918. godine. Sama ofenziva može se podijeliti na manje ofenzive koje su se odigrale, točnije operacije Michaele, Georgette, Blücher-Yorck Gneisenau te Fiendsturm. Ove operacije rođene su kao ideja njemačkoga vrhovnoga zapovjednika Ericha Ludendorffa koji se, uvođenjem novih taktičkih ideja, nadao brzom slomu savezničkih snaga na Zapadnome frontu. Taktike infiltracije i jurišnih odreda koje su se razvile tijekom završnih etapa Prvog svjetskoga rata, realizirane su vrlo uspješno, razbijajući i izolirajući neprijateljske obrambene položaje. Unatoč početnim uspjesima koji su se činili spektakularni, Ludendorff, osim na taktičkoj razini, nije imao postavljenu stratešku sliku operacija što je rezultiralo često promjenjivim strateškim ciljevima koji su oslabili njemačko napredovanje. Iako ambiciozna i u početku uspješna operacija, njemačka proljetna ofenziva nije postigla očekivani učinak. Iako je ostvarila goleme teritorijalne dobitke u vidu Prvoga svjetskoga rata, nije uspjela slomiti britansku i francusku vojsku prije dolaska američkih pojačanja. Na samoj logističkoj razini predstavljala je ogromnu slabost, njemačke zalihe bile su pri kraju, a novozaузeti položaji predstavljali su prijetnju okruženja njemačkih vojski. Njemačka proljetna ofenziva primjer je genijalnosti koja nije uspjela i koja je samo poslužila kao servis-lopta Saveznicima koji će okrenuti momentum u svoju korist te prijeći u vlastitu ofenzivu od 100 dana te će tako dovršiti rat koji dovršava sve ratove.

Ključne riječi: *Prvi svjetski rat, Kaiserschlacht, Sturmtruppen, Nivell, Somma, BEF, Ludendorff, Foch*

1.Uvod

Proljetna ofenziva 1918. ili Kaiserschlacht („Carski udar“), također poznata kao Ludendorffova ofenziva, bila je serija njemačkih napada duž Zapadnog fronta tijekom Prvog svjetskog rata, počevši 21. ožujka 1918. Nijemci su shvatili da im je jedina preostala šansa za pobjedu poraziti Saveznike prije nego što se prekomjerni ljudski i materijalni resursi Sjedinjenih Država mogu u potpunosti iskoristiti. Nijemci su u ovome razdoblju imali privremenu prednost u ljudstvu koje im je pružalo gotovo 50 divizija koje je rusko povlačenje iz Rata oslobodilo Sporazumom u Brest-Litovsku. Nijemci su isplanirali četiri velike operacije kodnog naziva Michael, Georgette, Gneisenau i Blücher-Yorck te nekoliko manjih popratnih operacija. Operacija Michael bila je glavni napad koji je imao namjeru probiti savezničke linije, razbiti britanske snage (koje su držale front od rijeke Somme do Engleskog kanala) i poraziti britansku vojsku. Smatrali su da, ako se to uspije ostvariti, Francuzi će potražiti uvjete primirja. Ostale operacije koje su Nijemci pokrenuli za vrijeme Proljetne ofenzive bile su te pomoćne i diverzivne u naravi u odnosu na operaciju Michael te su bile osmišljene kako bi skrenule savezničke snage od glavnih ofenzivnih napora na Sommi. Iako taktički genijalna, Njemačka proljetna ofenziva bila je iznimno manjkava u strateškim i logističkim aspektima svojih operativnih razina.

2. Ususret njemačkoj ofenzivi

Britanska pomorska blokada počela je ozbiljno utjecati na Njemačku. Kao odgovor na to, u veljači 1917. godine, njemački glavni stožer uvjerio je kancelara Theobalda von Bethmann-Hollwega da proglasi neograničeno podmorničko ratovanje s ciljem da „izgladni“ Britaniju iz rata. Njemački stratezi procijenili su kako će neograničeno podmorničko ratovanje uništiti Britaniji 600 000 tona broskog tereta. Glavni stožer znao je kako će ta politika gotovo sigurno uvesti Sjedinjene Američke Države u sukob, ali je kalkulirao da će britanski brodski gubitci biti toliko visoki i da će biti prisiljeni tražiti mir nakon pet do šest mjeseci, prije nego što bi se SAD intervenirao. Tonaža uništenog tereta porasla je na 500 000 tona mjesečno u razdoblju od veljače do srpnja. U travnju je dostignut vrhunac od 860 000 tona. Završetkom srpnja, ponovno je uveden sustav konvoja koji je postao učinkovit u smanjenju prijetnje podmornica. Britanija je osigurala svoje opskrbne linije, dok je njemačka industrijska proizvodnja strahovito opala, a Sjedinjene Američke Države pridružile su se ratu mnogo ranije nego što je to Njemačka očekivala. Dana 3. svibnja 1917., za vrijeme Nivellove ofenzive, francuska 2. kolonijalna divizija, koja je ujedno bila veteranom Bitke kod Verduna, odbila je zapovijedi. Na prve crte došli su nenaoružani i pod utjecajem alkohola. Francuski zapovjednici nisu imali načina kako da obuzdaju divizije, a stroge stegovne mjere nisu isprva bile provedene. U konačnici, pobune ovog tipa obuhvatile su veliki dio francuske vojske na još ukupno 54 francuske divizije, dok je 20 000 francuskih vojnika dezertiralo. Međutim pozivi na patriotizam i dužnost, kao i masovna uhićenja i suđenja, potaknuli su vojnike da se vrate na prve crte kako bi obranili svoje rovove, iako su francuski vojnici odbijali sudjelovati u ikakvim daljnjim ofenzivnim akcijama. U prosincu su Središnje sile potpisale primirje s Rusijom, čime su oslobodile veliki broj njemačkih trupa za upotrebu na zapadu. Pojavom njemačkih pojačanja te novih američkih trupa bilo je jasno da se rat treba odlučiti na Zapadnom frontu. Centralne su sile znale da ne mogu pobijediti u dugotrajnom ratu, ali su se nadale uspjehu na temelju konačne brze ofenzive. Važno je spomenuti da se se obje strane sve više bojale socijalističkih nemira i revolucija u Europi. Tako su obje strane žurno tražile odlučujuću pobjedu.¹

¹ Neil M. Heyman, World War I. Guides to historic events of the twentieth century, Greenwoodpost, Westport, 1997. str. 146–147.

3. Njemačke pripreme za ofenzivu

Povlačenje Rusije iz rata 1917. godine oslobodilo je znatan broj njemačkih vojnika za relokaciju. Svjesni da podmornički rat nije uspio pobijediti Britaniju i da će veliki broj američkih vojnika uskoro biti uključen u rat, Nijemci su se pripremili za svoju konačnu ofenzivu na zapadu. General Erich Ludendorff (1865. – 1937.), general prvog intendanta i *de facto* zapovjednik njemačke vojske, počeo je razmatrati obnovljenu ofenzivu na Zapadnom frontu u listopadu 1917. godine. Sjedinjene Američke Države su od travnja postale njemački neprijatelj i pripremale su gradile su ogromnu vojnu snagu s druge strane Atlantika. Ruska revolucija i kolaps njihovih ratnih napora oslobodili su njemačke jedinice na istoku. Četrdeset osam divizija moglo se premjestiti na Zapadni front, povećavajući njemačku snagu na 191 diviziju protiv 178 savezničkih divizija u proljeće 1918. Međutim, transferi nisu bili jednostavna jednosmjerna stvar. Svi muškarci stariji od 35 godina bili su ostavljeni na istoku, a oni iznad te dobi na Zapadnom frontu prebačeni su na istok. Ludendorff je shvatio da će to biti bitka mlađih muškaraca, obučena i otvrdnuta za novi tip ratovanja. General Ludendorff time je imao jednu konačnu, kratku šansu da tamo dobije odlučujuću pobjedu prije dolaska američkih snaga. Ludendorff je za svoje bojište odabrao osamdeset kilometara dugačku liniju od La Fèrea do Arrasa koju je branila britanska vojska, a koju je smatrao manje vještom od njenog francuskog saveznika. Odbio je odrediti konačne teritorijalne ciljeve. To je bila velika greška jer je britanska vojska bila vrlo ranjiva u željezničkim čvorištima Amiensa i Hazebroucka, a zauzimanje tih logističkih točaka moglo ju je potisnuti s kontinenta. Umjesto toga, Ludendorff je izabrao front s još dva cilja na umu. Prvo se nadao da će proći granicu između britanske i francuske vojske, a zatim skrenuti na sjever kako bi eliminirao britanske obrambene linije. Drugo, taktički i psihološki izračuni bili su najvažniji. Ondje su branitelji bili slabi, što je povećalo vjerojatnost probijanja. Bilo je za očekivati da će se napušteni, neprijateljski nefleksibilni sustav zapovijedanja i vojnici koji su školovani samo u rovovima, vrlo brzo srušiti pod pritiskom mobilnog rata.²

3.1 Strateški ciljevi

Iako Ludendorff nije bio siguran hoće li Amerikanci ući u rat s velikim brojem trupa, na sastanku šefova njemačkih vojski na Zapadnom frontu 11. studenoga 1917., odlučio je pokrenuti ofenzivu. Njemačka vlada i feldmaršal Paul von Hindenburg, nominalno načelnik

² David T. Zabecki, *The German 1918. Offensives*, Routledge, New York, 2006. str.124.

Generalštaba, nisu bili stranci u procesu planiranja. Na kraju je odlučeno da se pokrene Operacija Michael u blizini Saint-Quentina, na raskrižju između francuske i britanske vojske, te da se napadne sjeverno prema Arrasu. Glavni razlog te odluke bila je taktička ekspeditivnost. Tlo na takvom dijelu fronta znatno bi se presušilo nakon zime i proljetne kiše te bi stoga bilo lakše napredovati. To je ujedno bila i linija najmanjeg otpora jer su britanska i francuska vojska bile slabe u tom sektoru. Namjera nije bila da se dosegne obala Engleskog kanala, već da se probiju savezničke linije i zaokruži napad na bok britanske vojske s juga, gurnuvši ju natrag do Kanalskih luka ili uništivši ju ako se nastave boriti. Daljnje operacije poput Operacije Georgette i Operacije Mars bile su dizajnirane kako bi udarile dalje na sjever, zauzele preostale savezničke luke u Belgiji i Francuskoj te udaljile savezničke snage od glavne Operacije Michael. Međutim te strateške operacije ostale su samo u sekundarnom planu, slabije su organizirane i provedene te su gledane samo kao potpora Operaciji Michael. Stalno mijenjanje operativnih ciljeva, nakon što je ofenziva već bila u tijeku, ostavilo je dojam da njemačko zapovjedništvo nema koherentan strateški cilj. Svako zauzimanje važnog strateškog cilja, poput luka u Engleskom Kanalu ili vitalnog željezničkog čvora kod Amiens, dogodilo bi se zapravo slučajno više nego planirano.³

3.2 Taktičke promjene u njemačkoj vojsci

Njemačka vojska koncentrirala je velik broj svojih najboljih trupa u jurišne jedinice (*Sturmtruppen*), obučene infiltracijskim taktikama da bi se infiltrirale i zaobišle jedinice neprijateljske prednje linije, ostavljajući tako jake obrambene točke da ih prateće trupe „počiste“. Taktika jurišnih jedinica bila je napasti i uništiti neprijateljske zapovjedne centre, artiljerijske jedinice i opskrbe linije u stražnjim područjima fronta, kao i brzo zauzeti teritorij prije organizacije obrane.⁴ Svaka velika vojna formacija preoblikovala je svoje najbolje veterane u jurišne jedinice. Iz tih elitnih postrojbi formirano je nekoliko cjelovitih divizija. Taj je postupak njemačkoj vojsci pružio početnu prednost u napadu, ali značio je da će najbolje formacije pretrpjeti nesrazmjerno velike žrtve, dok se kvaliteta preostalih formacija umanjivala jer su im oduzeti najbolji vojni kadrovi. Nijemci također nisu uspjeli organizirati svoje snage u pokretnu eksploatacijsku silu (poput konjice ili motoriziranih snaga) kako bi brzo iskoristili probijanje svojih jurišnih jedinica. Takva taktička pogreška zapravo je značila da pješništvo mora držati iscrpljujući tempo napredovanja. Bez obzira na djelotvornost

³ Ian Brown, *British Logistics on the Western Front: 1914–1919.*, Praeger Publishers, Santa Barbara, 1998. str. 184.

⁴ Andy Simpson, *The Evolution of Victory: British Battles of the Western Front, 1914–1918.*, Tom Donovan, Brighton, 1995. str. 117–118.

jurišnih jedinica, ostatak njemačke vojske često je izvršavao napade u velikim tradicionalnim valovima te tako trpio teške žrtve.⁵ Kako bi omogućio početni proboj, potpukovnik Georg Bruchmüller, njemački topnički časnik, razvio je *Feuerwalze* taktiku, učinkovitu i ekonomičnu shemu topničke zavjese. Postojale su tri faze: prvo, kratko bombardiranje neprijateljskog stožera i komunikacija (zapovjedništvo, telefonske centrale itd.); zatim uništenje njihove artiljerije; na kraju napad na neprijateljsku obrambenu liniju. Bombardiranje bi uvijek bilo kratko kako bi se zadržao element iznenađenja. Bruchmüllerove taktike bile su omogućene velikim kvantitetom teških artiljerijskih topova s odgovarajućom količinom streljiva koje je Njemačka posjedovala 1918.⁶

⁵ A. Simpson, *The Evolution of Victory: British Battles of the Western Front, 1914–1918.*, str. 123-4.

⁶ D. Zabecki, *The German 1918. Offensives*, str. 56

4. Početak Njemačkih operacija: Operacija Michael

Operacija Michael bila je velika njemačka vojna ofenziva tijekom Prvog svjetskog rata koja je započela Proljetnu ofenzivu 21. ožujka 1918. godine. Lansirana je s linije Hindenburg, u blizini Saint-Quentina u Francuskoj. Njezin je cilj bio probiti linije Saveznika (Antante) i napredovati u smjeru sjeverozapada kako bi zauzele Kanalske luke koje su opskrbljivale britanske ekspedicijske snage (BEF). Dva dana kasnije, general Erich Ludendorff, šef njemačkog Glavnog stožera, prilagodio je svoj plan i krenuo prema ofenzivi na zapad, duž cijelog britanskog fronta sjeverno od rijeke Somme. To je osmišljeno tako da najprije razdvoji francusku i britansku vojsku prije nego što nastavi s prvotnim konceptom guranja BEF-a u more. Ofenziva je završena u Villers-Bretonneuxu, istočno od Allied komunikacijskog centra u Amiensu, gdje su saveznici uspjeli zaustaviti njemački napredak. Njemačka vojska pretrpjela je brojne žrtve i nije mogla održavati zalihe trupama koje su napredovale. Nijemci su odlučili napasti sektor oko St. Quentin koji su zauzeli od veljače do travnja 1917., nakon povlačenja Njemačkih snaga prema Liniji Hindenburg.⁷ Vojske koje su napadale bile su raširene duž 69 kilometara ispred Arrasa, St. Quentin i La Fèrea. Ludendorff je okupio 74 divizije, 6600 artiljerijskih topova, 3500 minobacača i 326 borbenih zrakoplova podijeljenih između 17. vojske koju je vodio Otto von Below, 2. armije pod Georgom von der Marwitzom iz Heeresgruppe Kronprinza Rupprechta i 18. armije generala Oskara von Hutiera (dio Heeresgruppe Deutscher Kronprinz) i 7. vojske koja se nalazila pod zapovjedništvom Maxa von Boehna. Glavnina napada bila je između Arrasa i nekoliko kilometara južno od St. Quentin, gdje je 18. armija imala 27 divizija. Četrdeset i četiri divizije premještene su s istočnoga fronta kako bi sudjelovale u Operaciji Michael i nazvane su mobilnim divizijama. One su bile popunjene ljudstvom i opremom kako bi bile u punoj borbenoj snazi. Muškarci stariji od 35 godina premješteni su na istočni front, strojničarske, zračne i komunikacijske jedinice dodane su svakoj od tih divizija, a opskrbne (logističke) i medicinske jedinice ponovno su opremljene. Ipak, kronični nedostatak konja i stočne hrane nije se mogao ispraviti. Oko Nove godine 1917., mobilne divizije povučene su zbog najnovije obuke u njemačkoj doktrini napada.⁸ Trening je naglašavao brz napredak, utišavanje strojica i održavanje komunikacije s artiljerijom kako bi se osiguralo da pješništvo i granatiranje

⁷ Cyril Falls, , Military Operations France and Belgium 1917: The German Retreat to the Hindenburg Line and the Battles of Arras, Imperial War Museum & Battery Press ed., London 1992. Str. 104-110

⁸ Martin Kitchen, The German Offensives of 1918., Stroud: Tempus, Cheltenham, 2001. str.288.

napreduju zajedno. Pješništvo je dobilo lake strojnice, minobacače i pušćane granate.⁹ Trideset divizija obučeno je za novu taktiku, ali je imalo manje opreme od elitnih divizija, a ostatak je bio lišen materijala za opskrbu te su im oduzete preostale tovarne životinje.¹⁰ Na sjeveru, dvije njemačke vojske napale bi obje strane izbočenja kod Flesquièresa, stvorenog za vrijeme Bitke na Cambraiju. Nadalje, 18. vojska, prebačena s Istočnog fronta, planirala je svoj napad s obje strane St. Quentin kako bi stvorila razdor između pozicija britanske i francuske vojske. Dvije sjeverne vojske tada bi napale britansku poziciju oko Arrasa, prije nego što bi nastavile svoje napredovanje sjeverozapadno te na taj način okružile BEF u Flandriji. Njemački cilj na jugu bio je doći do Somme i zadržati liniju rijeke odbijajući moguće francuske protunapade. Južni napredak proširen je kako bi uključio i zauzimanje područja preko Somme.¹¹

Slika 1 – stanje na Zapadnom frontu za vrijeme Njemačke proljetne ofenzive (preuzeto s: www.historyofthegreatwar.com)

⁹ Martin Samuels, *Command or Control? Command, Training and Tactics in the British and German Armies 1888–1918.*, Routledge, London 1995. Str.247.

¹⁰ M. Kitchen, *The German Offensives of 1918.*, str.21.

¹¹ James Edmonds *Military Operations France and Belgium, 1918: The German March Offensive and its Preliminaries.* Imperial War Museum & Battery Press ed., London 1935. Str. 144–151.

4.1 Bitka kod St. Quentin

Artiljerijsko bombardiranje započelo je u 04:35 s intenzivnom njemačkom baražom na britanske položaje jugozapadno od St. Quentin u dubini od 4 do 6 km. U 04:40 započela je teška njemačka baraža duž fronte dužine 60 km. Rovovski minobacači, iperit, klorni plin, suzavac i dimne granate koncentrirane su na prednje rovove, dok je teška artiljerija bombardirala zadnja područja kako bi uništila savezničko topništvo i opskrbe linije. Prednja obrambena linija bila je gotovo razorena i presječena je komunikacija s pozadinom.¹² Kad je pješачki napad počeo u 09:40, njemačka vojska imala je polovični uspjeh; njemačka 17. i 2. armija nisu mogle prvi dan probiti neprijateljsku obranu, ali je 18. armija napredovala dalje i osigurala svoje ciljeve. Dolaskom jutra otkrila se i teška jutarnja magla. Do 05:00, vidljivost je na mjestima bila jedva 10 metara, a magla je izuzetno sporo nestajala tijekom cijelog jutra. Magla i dim uzrokovan bombardiranjem činili su vidljivost lošom tijekom cijelog dana, što je omogućilo njemačkoj pješadiji da se neprimjetno infiltrira duboko iza položaja britanske obrane. Veliki dio prednjeg sektora pao je tijekom jutra jer je komunikacija bila teško oštećena; telefonske žice presječene su, a trkači su se borili da pronađu svoj put kroz gustu maglu i jaka granatiranja. Sjedište je bilo odsječeno i time je onemogućen utjecaj na tijek bitke.¹³

Oko podneva njemačke su trupe probile jugozapadno od St. Quentin, stigle su do zone bitke i do 14:30 bile gotovo 3 kilometra južno od Essignyja. Britanski General Gough bio je u telefonskom kontaktu sa svojim zapovjednicima korpusa do 15 sati, nakon čega je posjetio bojišnicu i odobrio povlačenje iza kanala Crozat. U štab XVIII. korpusa stigla je informacija da je bojna zona netaknuta, a u štabu XIX. korpusa utvrđeno je da je prednja zona na svakom boku bila pod neprijateljskom kontrolom. Gough je naredio da se neprijateljski napadi odbijaju što duže, ali da se lijevi bok mora povući, kako bi se održavao kontakt s VII. korpusom. Sljedeći je dan 50. divizija upućena kao pojačanje. Na fronti VII. korpusa zarobljen je Ronssoy te su Britanci doveli 39. diviziju kao pojačanje u taj sektor. Na ostatku fronte, 21. i 9. divizija zadržavale su svoje položaje i sačuvale vezu s V. korpusom 3. armije u Flesquièresu na sjeveru. Sektor 5. armije bio je jedino područje na kojemu su Nijemci kompletno zauzeli britanske položaje.¹⁴ Na područje 3. armije njemačke trupe probile su se tijekom jutra, uz cestu Cambrai-Bapaume u području Boursies-Louveral i nakon toga probijaju slabu obranu 59. divizije u blizini Bullecourta. Do kraja dana, Nijemci su probili

¹²J. Edmonds, isto str. 162–168.

¹³ J. Edmonds Isto, str. 170–182.

¹⁴ J. Edmonds Isto, str. 176–196.

prednju Britansku obrambenu zonu te ulaze na područje s kojega mogu nastaviti planirano napredovanje kroz britanske sektore. Također se probijaju i na desnom boku 5. armije, iz Tergniera na rijeci Oise do Seraucourt-le-Granda. Jugozapadno od St. Quentina na području 36. divizije.¹⁵ Gough je naredio borbeno povlačenje kako bi dobio na vremenu te kako bi pojačanja stigla do njegove vojske. Kad su se Britanci povukli, trupe u okruženjima borile su se u nadi da će ih spasiti protunapadi ili da će otežati njemačko napredovanje. Desno se krilo 3. armije također povuklo kako bi se izbjeglo okruživanje njihovih snaga. Jutarnja magla odgodila je upotrebu zrakoplova, ali do kraja dana, 36. eskadrila Kraljevskog letećeg korpusa bila je u akciji i prijavila da je izgubila 16 zrakoplova, a oborila 14 njemačkih zrakoplova. Njemački spisi pokazuju 19 obaranja i 8 gubitaka. Prvi dan bitke bio je „skup“ Nijemcima koji su pretrpjeli oko 40 000 žrtava, nešto više nego što su ih pretrpjeli u BEF-u. Napad na sjeveru nije uspio izolirati izbočinu kod Flesquièresa, koju je držala 63. divizija, a snaga njemačke ofenzive povećana je na jugu gdje je 18. armija dobila šest novih divizija.¹⁶

Drugoga dana ofenzive, britanske trupe nastavile su se povlačiti, gubeći posljednje uporište na izvornoj liniji fronta. Gusta magla ometala je operacije i raspršila se tek oko ranog popodneva. Izolirane borbe odvijale su se tek kada su Nijemci napredovali, a neke od britanskih jedinica bile su ostavljene kako bi ih zadržale, često ne znajući gdje se nalazi neprijatelj, a gdje prijateljske jedinice. Struktura britanskog zapovjedništva na razini bataljuna i brigada u tom se vremenu raspala na operacijskim razinama. Bio je to dan tvrdoglavih i često junačkih akcija vodova, odsjeka pa čak i pojedinaca izoliranih od svojih zapovjednika zbog fragmentirane prirode bitke i nedostatka vidljivosti. Najveća opasnost s kojom su se Britanci suočili 22. ožujka bila je mogućnost da se Treća i Peta vojska razdvoje. Byng nije naredio povlačenje iz Flesquièreske izbočine, koje je njegova vojska prije ofenzive zauzela pod teškim žrtvama, no feldmaršal Haig naredio mu je da ostane u kontaktu s Petom vojskom, čak i ako to zzahtijeva daljnje povlačenje. Nijemci su uznapredovali čak do francuskih linija gdje su po prvi puta francuski vojnici zapali u borbu pod ovom ofenzivom na južnom boku napredovanja.¹⁷ Mali broj britanskih trupa borio se kako bi usporio njemačko napredovanje te kako bi dopustili ostalim jedinicama da organiziraju nove obrambene položaje. Neki britanski bataljuni nastavili su se opirati u borbenoj zoni i odgađali njemački napredak, čak su se uspjeli i povući u posljednji trenutak. U l'Épine de Dallon, 2. Wiltshireska bojna zadržala je svoje položaje sve do 14:30, a na Manchester Hillu 16. Manchesterski garnizon kojim je

¹⁵ J. Edmonds Isto, str. 224–225.

¹⁶ J. Edmonds Isto, str. 207-208.

¹⁷ J. Edmonds Isto, str. 271.

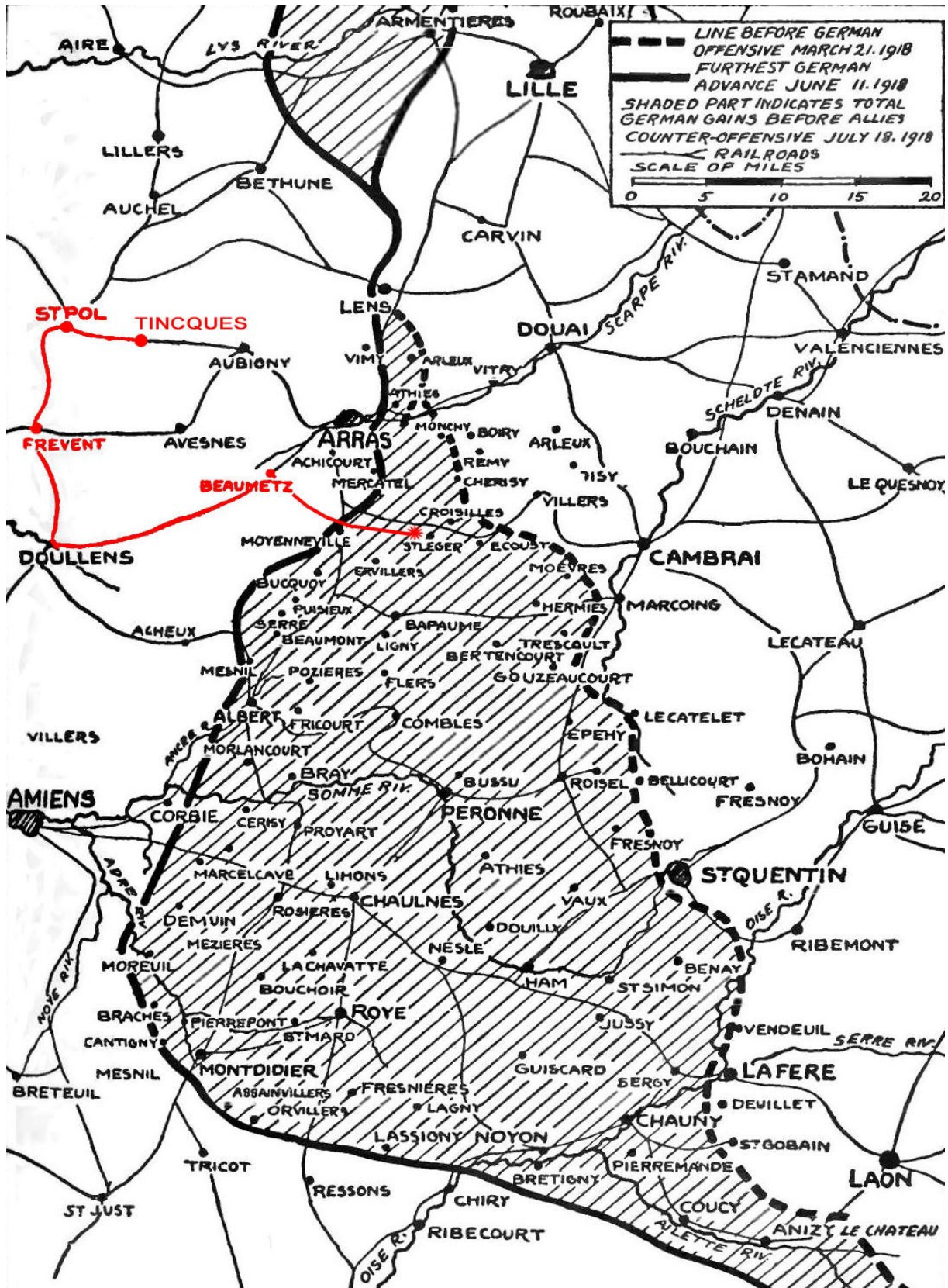
zapovijedao potpukovnik Wilfrith Elstob, borio se sve dok nije ubijen u 16:30. Iza garnizona nalazio se 2. bataljun Bedfordshireske pukovnije u koju su se preživjeli povukli. Povukli su se na linije 20. divizije, izgubivši pola ljudi iz svoje jedinice.¹⁸ Najduže povlačenje izvršeno je na području XVIII. korpusa, gdje se činilo da je zapovjednik korpusa general Ivor Maxse pogrešno protumačio naredbu Gougha odnosno shvatio da borbeno povlačenje znači povlačenje korpusa natrag do rijeke Somme. Rezultat nesporazuma između Gougha i Maxsea i različitih interpretacija telefonskih poruka i pismenih zapovijedi bio je taj da se 36. divizija povukla u Sommette-Eaucourt na južnoj obali Canal de Saint-Quentin, kako bi formirala novu liniju obrane. To je zahtijevalo da divizija prijeđe preko kanala u Duryju. Povlačenje je bilo dugačko gotovo 14 kilometara, odrađeno je postupno, potpomognuto obranom reduta Ricardo, čiji se garnizon nije predao sve do 16:40. Tijekom povlačenja inženjeri su uništili mostove na kanalima između Hama i Ollézyja, ali je željeznički most na Pithonu pretrpio samo manju štetu. Nijemci su ubrzo prešli rijeku i napredovali 15 kilometara do kanala Crozat.¹⁹

Rano ujutro u subotu 23. ožujka, njemačke trupe probile su liniju u sektoru 14. divizije na kanalu Saint-Quentin kod Jussyja. Pripadnici 54. brigade držali su liniju izravno prema jugu i u početku nisu bili svjesni svog zaostajanja jer nisu znali da su bili okruženi. Spisi 54. brigade bilježe: „Vrijeme je još uvijek pogodovalo Nijemcima. Magla je bila gusta nad rijekama, kanalima i malim dolinama, tako da su Nijemci mogli sakriti trupe. U zbrci je stožer brigade pokušao utvrditi što se događa oko Jussyja i do kasnog jutra Britanci su se povlačili pred njemačkim trupama koje su u mnogim točkama prelazile Crozatski kanal. Sve su linije obrane bile pregažene i nije preostalo ništa da zaustavi njemački napredak; tijekom dana padali su Aubigny, Brouchy, Cugny i Eaucourt.²⁰

¹⁸ J. Edmonds Isto, str. 274.

¹⁹ J. Edmonds Isto, str.272.

²⁰ J. Edmonds Isto, str. 328-343.

Slika 2 – Područje djelovanja operacije Michael (preuzeto s: www.historyofthegreatwar.com)

4.2 Operacije na Sommskom grudobranu

U ovom trenutku borbena je linija bila fragmentirana i fluidna jer su se ostatci divizija Pete armije borili i kretali u malim jedinicama, često sastavljenim od vojnika iz različitih postrojbi. Njemačke jedinice napredovale su sporadično, a neke britanske jedinice završile su pod francuskim zapovjedništvom prema jugu ili iza neprijateljskih linija prema istoku, što je činilo logističke zadatke na razini korpusa i divizija nemogućima. Nadalje, 109. brigada planirala je protunapad u ranim satima 24. ožujka, ali prije zore njemačke trupe ušle su u Golancourt, sjeverozapadno od Villeselvea, pa su britanske trupe bile prisiljene ostati na svojim obrambenim položajima. Front se nalazio otprilike između Cugnyja i juga Golancourta.²¹ Primjer stanja mnogih britanskih postrojbi bila je 54. brigada 18. divizije u kojoj se do noći 23. ožujka 7. Bedfordshireski i 6. Northamptonshireski bataljuni imali oko 206 vojnika dok su 11. Kraljevski Fuzileri imali samo 27 vojnika koji su bili žurno reorganizirani, a zatim su u 10:00 sati zauzeli položaj u šumi sjeverno od Caillouela.²² Bitka je nastavljena tijekom jutra duž cijelog fronta i u 11:00 sati ostacima 14. divizije naređeno je da se povuku južno do grada Guiscarda. Niz malih njemačkih napada uništio je preostale iscrpljene britanske trupe, a Nijemci su iskoristili praznine u frontu stvorene ovim postupnim povlačenjem. 54. brigada je polako bila pregažena napadima sa sjeveroistoka i sjeverozapada, brigada se povukla u Villeselve i oko 12:00 su ih bombardirale njemačke topničke snage. Britanske trupe, potpomognute francuskim pješastvom, pokušale su tamo održati obranu, ali Francuzi su dobili zapovijed da se povuku, ostavljajući britanski bok izložen. Britanci su se povukli s Francuzima preko Berlancourta do Guiscarda.²³ Do noći, Britanci su izgubili liniju Somme, osim malog dijela između Omignona i Tortille. Borbe i povlačenja, pod neprestanim pritiskom 2. armije, natjerali su desno smještenu Treću armiju da se povuče dok je pokušavala održavati kontakt s lijevim bokom Pete armije.²⁴

4.3 Prva bitka za Bapaume

Nakon tri dana pješastvo je bilo iscrpljeno, a napredak nije bio vidljiv jer je postajalo sve teže premjestiti artiljeriju i zalihe preko bojišta Somme iz 1916. i pustoši njemačkog povlačenja iz 1917. na Liniju Hindenburg. Njemačke trupe pregledavale su i napuštene britanske deponije što je prouzročeno očajem logističke situacije, kad su njemačke trupe otkrile da saveznici

²¹ J. Edmonds Isto, str.405.

²² George Nichols, The 18th Division in the Great War, Naval & Military Press ed., London, 2004.str.291.

²³ Edmonds 1935, p. 406.

²⁴ Edmonds 1935, p. 427.

imaju velike zalihe unatoč kampanji podmorničkoga ratovanja.²⁵ Proboj Njemačke vojske dogodio se sjeverno između francuske i britanske vojske. Novi fokus njemačkog napada bio je blizu razdvajanju britanske i francuske vojske. Kako su Britanci bili prisiljavani sve dalje na zapad, potreba za francuskim pojačanjem postala je sve hitnija.²⁶ Kasnije te noći Haig otputovao je u Dury kako bi se u 23:00 sata susreo s francuskim glavnim zapovjednikom, generalom Pétainom, bio je zabrinut zbog gubitaka britanske Pete armije i da će „glavna“ njemačka ofenziva uskoro biti usmjerena protiv francuskih snaga u Champagneu. Pétain je bio pod ogromnim pritiskom vlade da zaštiti Pariz, koji je bio pod dugotrajnim njemačkim topničkim bombardiranjem. Dana 24. ožujka, Pétain obavještava Haiga da se francuska vojska priprema za povlačenje prema Beauvaisu kako bi zaštitila Pariz u slučaju nastavka njemačkog napredovanja. Takav razvoj situacije stvorio bi jaz između britanske i francuske vojske i prisilio Britance da se povuku prema kanalskim lukama. Haig je nakon sastanka poslao telegram Ratnom uredu da zatraži savezničku konferenciju.²⁷ Za vrijeme tih borbi RFC letio je na maloj nadmorskoj visini kako bi bombardirao zemaljske ciljeve i spriječio napredovanje njemačke vojske zapadno od Bapaumea.²⁸ Pozadinske akcije konjanika iz Treće armije usporile su njemački napredak, ali do 18:00 sati Byng je naredio daljnje povlačenje izvan Ancrea. Tijekom noći 25. ožujka, vojnici Treće armije pristigli su na svoje položaje, ali u procesu relokacije pojavile su se praznine u obrambenim položajima, najveća je bila dužine 6 km između V. i VI. Korpusa. Sir Henry Wilson, načelnik carskog generalštaba, stigao je u Glavni štab u 11:00 sati 25. ožujka, gdje su razgovarali o položaju britanske vojske uz obalu rijeke Somme. Haig je želio da barem dvadeset francuskih divizija pomogne obrani Amiensu i poslao je poruku francuskom premijeru Clemenceauu. Konferencija u Doullensu održala se sljedećeg dana.²⁹ Saveznička konferencija održana je 26. ožujka u Doullensu. Prisustvovalo je deset visokih savezničkih političara i generala, uključujući francuskog predsjednika, britanskog premijera, ministra za streljivo Winstona Churchilla i generale Pétaina, Focha, Haiga i Wilsona. Zaključak sastanka bio je da je general Foch dobio zapovjedništvo nad Zapadnim frontom, a zatim postao *de facto* zapovjednik savezničkih snaga. Dogovoreno je da se Nijemci zadrže istočno od Amiensu, a sve veći broj francuskih formacija ojačao bi Petu armiju, na kraju preuzevši velike dijelove fronta južno od Amiensu.³⁰

²⁵ Edmonds 1935, pp. 413

²⁶ Edmonds 1935, p. 392.

²⁷ Edmonds 1935, p. 450.

²⁸ Edmonds 1935, p. 472.

²⁹ James Edmonds Military Operations France and Belgium, 1918, str. 538–544.

³⁰ J. Edmonds Isto str. 544.

4.4 Bitka za Rosières

Ludendorff je 26. ožujka izdao nove naredbe. Sve tri njegove vojske dobile su ambiciozne ciljeve, uključujući zauzimanje Amiensa i napredovanje prema Compiègneu i Montdidieru koji su pali 27. ožujka. Generalni smjer napada dviju armija, 2. i 17., i dalje je bio usmjeren zapadno. Prazninu u britanskoj liniji u blizini Colincampsa popunili su novopristigli elementi novozelandske divizije koji su prešli na liniju Hamel-Serre. Pomagali su im britanski tenkovi „Whippet“ koji su bili lakši i brži od modela Mark IV. Oko 13:00 dvanaest Whippetova 3. tenkovske bojne iznenada se pojavilo iz Colincampsa, do kojih su stigli u podne i gdje su postojala samo dva pješaka položaja 51. divizije. Izlazeći sa sjevernog kraja sela, oni su proizveli trenutni efekt, tristotinjak neprijatelja koji su pristizali s istoka, u panici su pobjegli.³¹ Prednji dio između Oise i Somme dužine 29 kilometara držali su Francuzi, a Britanci su zauzimali 1931 kilometara. Bila je to uglavnom kontinuirana linija; ali između francuske lijeve strane kod Roya i desne strane XIX. korpusa kod Fransarta postojala je praznina od 5 km. Za popunjavanje praznine bili su dostupni ostaci četiri divizije, 20., 36., 30. i 61., XVIII korpusa. General Maxse dao je zapovijed da se okupe sjeverozapadno od Roya, kako bi održali vezu između Robillotovog korpusa i XIX korpusa i osigurali da će, ako se savezničke vojske razdvoje, XVIII. korpus možda ostati s Petom armijom.³² Većina 36. divizije stigla je na svoje nove položaje 26. ožujka oko 02:00 sata kada su njemačke trupe zauzele Roye. Prošli su preko Bussyja do Avricourta, zatim dalje do Tilloloya, Popincourta, Grivillera, Marquivillera i na kraju preko Guerbignya do Erchesa, odakle su stigli, potpuno iscrpljeni, oko 11:00 sati 26. ožujka. Njemačke trupe koje su zauzele Roye u ranim jutarnjim satima nastavile su napredovati linijom Bouchoir-Guerbigny i do ponoći su bile u Andechyju, 5-6 kilometara od nove britanske linije.³³ 27. ožujka zabilježen je niz kontinuiranih složenih akcija i pokreta tijekom obrambenih bitaka XIX. korpusa protiv neprekidnih njemačkih napada sa sjevera, istoka i sjeverozapada oko Rosièresa, manje od 30 kilometara istočno od Amiensa. To je bila posljedica napuštanja Braya i krivudave linije rijeke Somme, s njenim važnim mostom prema zapadu tj. prema Sailly-le-Sec, od strane Treće armije 26. ožujka. Francuzi su 27. ožujka izgubili važno komunikacijsko središte Montdidier.³⁴

³¹ J. Edmonds Isto str. 526.

³² J. Edmonds Isto str. 496–497.

³³ Cyril Falls, *The History of the 36th (Ulster) Division*, Constable & Robinson Ltd., London, 1995. str. 219–222.

³⁴ James Edmonds, *Military Operations France and Belgium 1918; the German March Offensive and its Preliminaries.*, 1918, str. 523.

4.5 Bitka za Arras

Fokus njemačkog napada ponovno se promijenio 28. ožujka. Treća armija, oko Arrasa, bila je meta operacije Mars. Dvadeset i devet divizija napalo je Treću armiju. Njemačke trupe koje su napredovale protiv Pete armije s prvobitne fronte u St. Quentinu do tada su ušle oko 60 km u dubinu, stigavši do Montdidiera. Rawlinson je zamijenio Gougha koji je bio otpušten, unatoč tomu što je organizirao dugo, dugo i uspješno povlačenje s obzirom na uvjete.³⁵ Njemački napad usmjeren protiv Treće armije bio je manje uspješan od onog protiv Pete armije. Njemačka 17. vojska istočno od Arrasa napredovala je samo 3 kilometra tijekom ofenzive, velikim dijelom zahvaljujući britanskom bastionu Vimy Ridgea, sjevernom sidru britanske obrane. Iako je Below postigao veći napredak južno od Arrasa, njegove su trupe predstavljale manje prijetnje jačoj Trećoj armiji nego Petoj jer su britanski obrambeni položaji na sjeveru bili mnogo bolji i zbog prepreka starog Sommskog bojišta. Ludendorff je očekivao da će njegove trupe prvog dana napredovati 8 km i zarobiti savezničku terensku artiljeriju. Veliki dio njemačkog napretka postignut je brzo, ali u pogrešnom smjeru, na južnom boku gdje su obrane Pete armije bile najslabije. Operacija Mars bila je brzo pripremljena kako bi pokušala proširiti proboj na linijama Treće armije, ali bila je odbijena, postigavši malo.³⁶ Posljednji opći njemački napad dogodio se 30. ožujka. Von Hutier obnovio je napad na Francuze, južno od novog sommskoga izbočenja, dok je Von der Marwitz pokrenuo napad na Amiens. Osvojen je manji dio britanskih položaja, ali njemački je napad brzo gubio snagu. Nijemci su pretrpjeli velike žrtve tijekom bitke, od kojih su mnoge pretrpjele najbolje jedinice, a na nekim područjima napredak je usporen kada su njemačke trupe pretraživale saveznička skladišta zaliha.³⁷ Posljednji njemački napad izvršen je prema Amiensu 4. travnja, kada je petnaest divizija napalo sedam savezničkih divizija na liniji istočno od Amiensa i sjeverno od Alberta (prema rijeci Avre). Ludendorff je odlučio napasti najudaljeniju istočnu obranu Amiensa usredotočenu na grad Villers-Bretonneux. Njegov je cilj bio osigurati taj grad i okolno visoko tlo s kojeg bi topnička bombardiranja mogla sustavno uništiti Amiens i učiniti ga beskorisnim Saveznicima. Borbe su bile izvanredne promatrajući dva aspekta: a) to je prva tenkovska borba u povijesti i b) to je bio noćni protunapad koji su užurbano organizirale australske i britanske jedinice (uključujući iscrpljenu 54. brigadu) te koji je ponovno zauzeo Villers-Bretonneuxa i zaustavio njemački napredak. Od sjevera prema jugu

³⁵ James Edmonds. *Military Operations France and Belgium, 1918: March–April: Continuation of the German Offensives*, Macmillan, London, 1995, str. 27–28.

³⁶ J. Edmonds, Isto, str. 64–75.

³⁷ J. Edmonds, *Military Operations France and Belgium, 1918: March–April: Continuation of the German Offensives*, str. 87–137.

liniju je držala 14. divizija, 35. australska bojna i 18. divizija. Do 4. travnja 14. divizija ponovno je napadnuta od strane njemačke 228. divizije. Australci su odbacili 9. bavarsku pričuvnu diviziju, a britanska 18. divizija zadržala je njemačku gardijsku diviziju Ersatz i 19. diviziju u Prvoj bitki kod Villers-Bretonneuxa. Pokušaj Nijemaca da obnove ofenzivu 5. travnja nije uspio i do ranog jutra Britanci su odbili njemačke napade. Njemački napredak prema Amiensu dostigao je svoju najdalje zapadnu točku, a Ludendorff je prekinuo ofenzivu.³⁸

Do kraja operacije Saveznici su izgubili gotovo 255 000 vojnika (Britanaca i Francuza). Izgubili su i 1300 artiljerijskih komada i 200 tenkova. Sve se to moglo nadomjestiti bilo iz francuskih i britanskih tvornica ili iz novopristiglih američkih trupa. Gubici njemačkih postrojbi bili su 239 000 vojnika, od kojih su mnogi bili specijalni jurišnici (Stoßtruppen) koji su bili nezamjenjivi. Početna njemačka jubilacija pri uspješnom otvaranju ofenzive ubrzo se pretvorila u razočaranje jer je postalo jasno da napad nije postigao odlučujući rezultat.³⁹

³⁸ J. Edmonds, Isto, str. 121–129.

³⁹ Marix Evans, 1918: The Year of Victories, Arcturus, London, 2002. str.63

5. Operacija Georgette

Bitka kod Lysa, poznata i kao Četvrta bitka kod Ypresa, vođena je od 7. travnja do 29. travnja 1918. i bila je dio njemačke proljetne ofenzive u Flandriji tijekom Prvoga svjetskog rata. Prvotno ju je planirao general Erich Ludendorff u Operaciji George, ali je svedena na Operaciju Georgette, s ciljem da zauzme Ypres te da prisili britanske snage nazad do Kanalskih luka što bi u konačnici dovelo do britanske predaje. Njemački plan operacija bio je u Flandriji, oko 10 kilometara istočno od Ypresa u Belgiji te 10 kilometara istočno od Béthuna u Francuskoj. Tu bojišnicu držala je belgijska vojska na krajnjem sjeveru, britanska druga armija (pod Plumerom) na sjeveru i središtu i britanska Prva armija (pod Horneom) na jugu.⁴⁰ Njemačka napadačka snaga bila je Šesta armija na jugu (pod Ferdinandom von Quastom) i Četvrta armija na sjeveru (pod Sixtom von Arminom). Obje su vojske uključivale znatan broj novih jurišnika, osposobljenih za nove borbene taktike. Njima suprotstavljena britanska prva vojska bila je relativno slaba sila; uključivala je tek nekoliko „istrošenih“ formacija koje su bile postavljene u "miran sektor". One su uključivale dvije divizije portugalskog ekspedicijskog korpusa, koji su bili u nedovoljnom brojnom kadru. Osim toga, nedostajala im je gotovo polovica časnika, imali su vrlo nizak moral i trebali su biti zamijenjeni na dan njemačkog napada. Njemački plan bio je probiti se kroz Prvu armiju, odbiti Drugu armiju prema sjeveru i nastaviti napad na zapad prema Engleskom kanalu te tako odsjeći britanske snage u Francuskoj od njihove opskrbenne linije koja je prolazila kroz kanalske luke u Calaisu, Dunkirku i Boulogneu.⁴¹ Njemačko bombardiranje započelo je 7. travnja u večernjim satima na južni dio savezničke linije između Armentièresa i Festuberta. Baraža se nastavila sve do zore 9. travnja. Šesta je armija tada napala s osam divizija. Njemački napad pogodio je portugalsku drugu diviziju, koja je držala front od oko 11 kilometara. Portugalska je divizija pregažena te se povukla prema Estairesu nakon višesatne i teške borbe. Britanska 55. divizija, južnije od portugalske, u defenzivnom položaju povukla je svoju sjevernu brigadu i zadržala pozicije do kraja bitke, usprkos napadima dviju njemačkih pričuvnih divizija. Britanska 40. divizija (sjeverno od portugalske) srušila se pod njemačkim napadom i povukla se sjeverno od svojih početnih pozicija. Horne je pozvao svoje rezerve (1. Konjanički odred kralja Edwarda i 11. biciklističku bojnu) kako bi zaustavio njemački proboj, ali i oni su ubrzo poraženi. Nijemci su se probili liniju dužine 15 kilometara i napredovali do

⁴⁰ James Edmonds. *Military Operations France and Belgium, 1918: March–April: Continuation of the German Offensives*, Str. 159–163.

⁴¹ J. Edmonds, *Isto*, Str. 149–155.

8 kilometara u dubinu, najnaprednija je jedinica dosegla Estaires na Lysu. Tamo su ih konačno zaustavile britanske rezervne divizije. 10. travnja Šesta armija pokušala se probiti zapadno od Estairesa, ali je zadržana, napredujući sjeverno prema boku Druge armije, zauzela je Armentières.⁴² 10. travnja njemačka Četvrta armija napala je sjeverno od Armentièresa s četiri divizije, protiv britanske 19. divizije. Druga je armija ranije poslala svoje rezerve na jug Prvoj vojsci te je tako omogućila Nijemcima da se probiju, napredujući 3 kilometra na liniji dugačkoj 6 kilometara te tako zauzimajući Messines. 25. Britanska divizija koja se nalazila na jugu, napadnuta je s obje strane, te se morala povući oko 4 kilometra. Do 11. travnja britanska je situacija bila očajna.⁴³ 12. travnja, Šesta armija je obnovila napad na jugu, prema važnom opskrbnom središtu Hazebroucku, koji se nalazio 10 kilometara zapadno. Nijemci su napredovali cca 2–4 kilometra i zauzeli Merville. 13. travnja zaustavila ih je Prva australska divizija koja je prebačena na to područje. Britanska četvrta divizija branila je Hinges Ridge, a Peta divizija držala je šumu Nieppe gdje se nalazila i 33. divizija⁴⁴ Od 13. do 15. travnja Nijemci su napadali središte fronte te, unatoč sve većem britanskom otporu, zauzeli su Bailleul, 12 kilometara zapadno od Armentièresa,. Plumerova procjena teških gubitka Druge armije i poraz južnog boka rezultirali su naredbama da se njegov sjeverni bok povuče iz Passchendaele u Ypres i Yperski kanal. To je obuhvaćalo i belgijsku vojsku na sjeveru. 17. travnja belgijska je vojska porazila napad iz šume Houthulst (Bitka kod Merckema) protiv 10. i 3. belgijske divizije od Langemarcka do jezera Blankaart. Napad su pokrenule 2. mornarička i 6. bavarska divizija uz pomoć topništva II. Korpusa. Nijemci su zauzeli Kippe, ali odbijeni su protunapadima, a linija je obnavljana do noći.⁴⁵ 18. travnja njemačka Šesta armija napala je južno područje proboja prema Béthuneu, ali je odbijena. Francuski maršal Foch je preuzeo vrhovno zapovjedništvo nad savezničkim snagama i 14. travnja pristao je poslati francuske rezerve u sektor Lys. Francuska divizija razriješila je britanske branitelje Kemmelberga. Od 25. do 26. travnja Četvrta armija izvela je iznenadni napad na Kemmelberg s tri divizije i zauzela ga. Ovaj napad zauzeo je neke pozicije, ali nije postigao napredak prema novom raskidu Savezničke linije. Još je francuskih pojačanja stiglo u drugom dijelu travnja. Nijemci su pretrpjeli mnoge žrtve, posebno među jurišnim jedinicama, a napadi prema Hazebroucku nisu uspjeli. Bilo je jasno da operacija Georgette ne

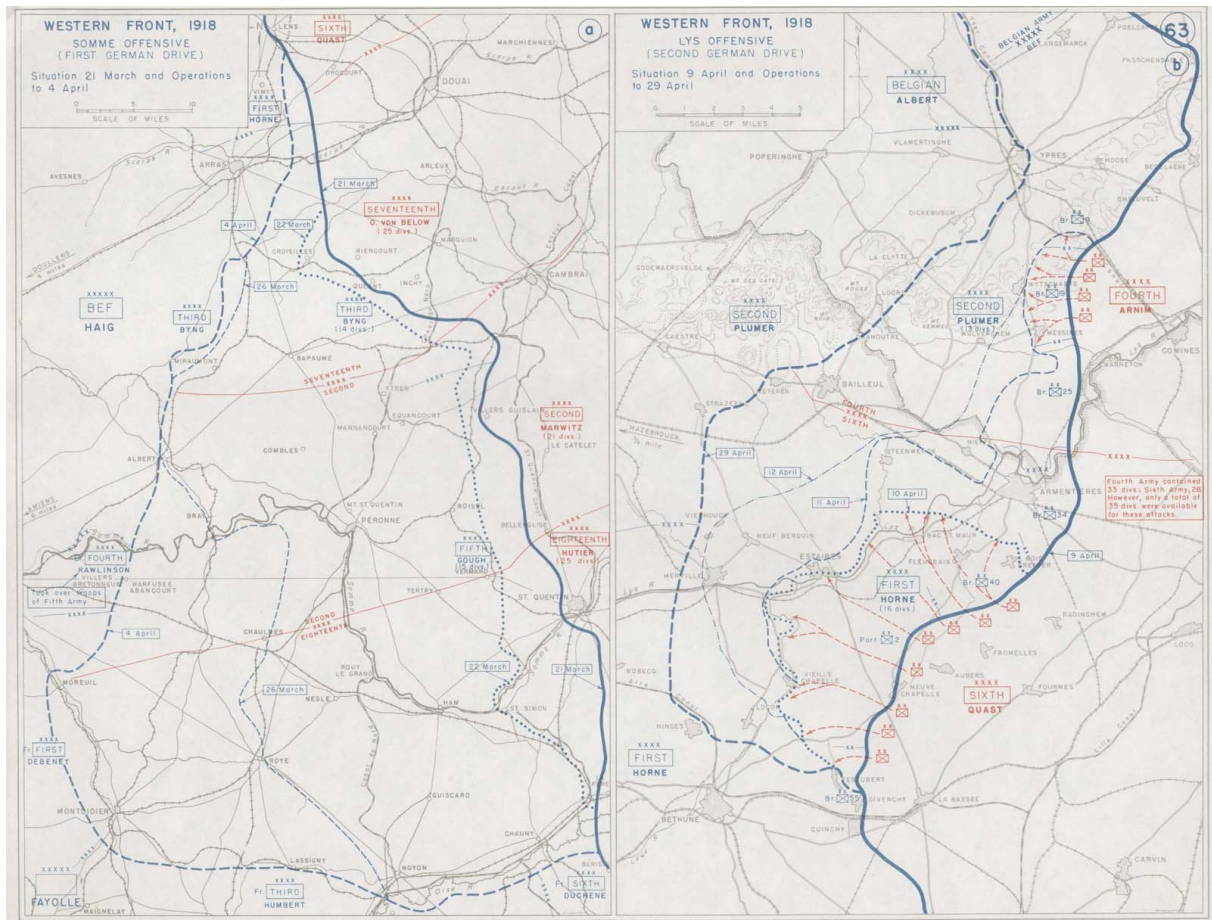
⁴² James Edmonds. *Military Operations France and Belgium, 1918: March–April: Continuation of the German Offensives*, Str.193–204.

⁴³ J. Edmonds, *Isto*, Str. 204–209.

⁴⁴ J. Edmonds, *Isto*, Str.254–281

⁴⁵ J. Edmonds, *Isto*, Str. 337–338,

može ostvariti svoje ciljeve pa je 29. travnja njemačko visoko zapovjedništvo obustavilo ofenzivu.⁴⁶

Slika 3 – Područje operacije Georgette (peuzeto s: www.historyofthegreatwar.com)

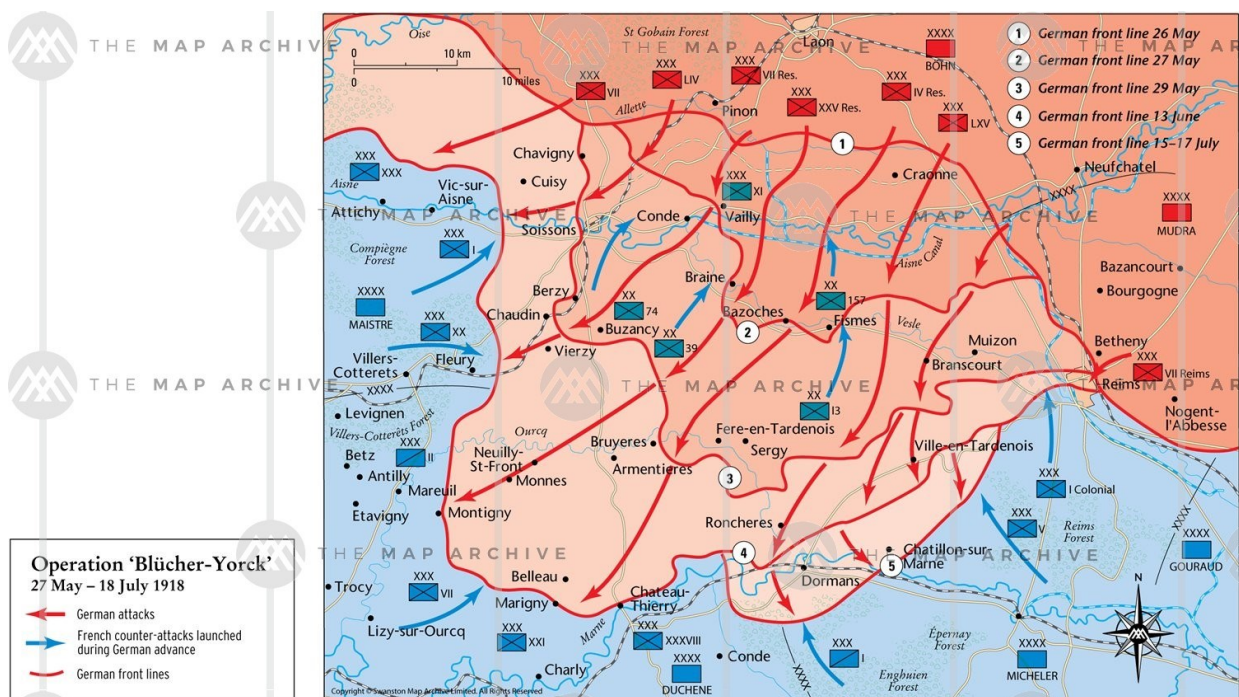
⁴⁶ James Edmonds. Military Operations France and Belgium, 1918: March–April: Continuation of the German Offensives, Str. 341–440.

6. Operacija Blücher–Yorck

Treća bitka kod Aisne bila je bitka njemačke proljetne ofenzive tijekom Prvog svjetskog rata koja se usredotočila na zauzimanje grebena Chemin des Dames prije nego što američke ekspedicijske snage u potpunosti stignu u Francusku. Bila je to jedna u nizu ofenziva poznatih kao Kaiserschlacht (njemačka proljetna ofenziva), koje su Nijemci pokrenuli u proljeće i ljeto 1918. godine. Masovni napad iznenađenja (nazvan Blücher-Yorck po dva pruska generala Napoleonskih ratova) trajao je od 27. svibnja do 4. lipnja 1918. i bila je to prva njemačka velika ofenziva nakon ofenzive Lys u Flandriji u travnju. Nijemci su držali greben Chemin des Dames od Prve bitke na Aisni od rujna 1914. do 1917. godine, kada ga je general Mangin osvojio tijekom Druge bitke kod Aise (u ofenzivi na Nivelles). Operaciju Blücher-Yorck planirao je prije svega Erich Ludendorff koji je bio siguran da će uspjeh na Aisni dovesti njemačke vojske na operacijsku udaljenost Pariza. Ludendorff, koji je Britansku ekspedicijsku silu shvatio kao glavnu prijetnju, vjerovao je da će to zauzvrat natjerati Saveznike da premjeste snage iz Flandrije kako bi pomogli u obrani francuske prijestolnice, dopuštajući Nijemcima da s većom lakoćom nastave svoju ofenzivu prema Flandriji. Stoga je napad na Aisnu zapravo trebao biti veliki diverzantski napad. Obrana područja Aisne bila je u rukama generala Denisa Augustea Duchênea, zapovjednika francuske Šeste armije. Pored toga, četiri divizije Britanskog IX. korpusa, na čelu s general-potpukovnikom Sir Alexanderom Hamilton-Gordonom, držale su greben Chemin des Dames. Te su divizije bile tamo postavljene s ciljem da se odmore nakon sudjelovanja u bitkama za vrijeme Operacije Michaela.⁴⁷ S jutrom, 27. svibnja 1918., Nijemci su započeli bombardiranje savezničkih linija fronta s preko 4000 artiljerijskih topova. Britanci su pretrpjeli velike gubitke jer Duchene nije htio napustiti greben Chemin des Dames, nakon što je tek prethodnu godinu bio zarobljen pod velikom cijenom, te je naredio da se trupe okupe u prednjim rovovima, protivno uputama francuskog zapovjednika Henrija-Philippa Petaina. Ovakav ih je potez pretvorio u lagane artiljerijske ciljeve. Nakon bombardiranja uslijedio je otrovni plin. Nakon što se plin digao, otpočeo je glavni pješачki napad 17 njemačkih divizija koje su bile dio armijske skupine te kojom je nominalno zapovijedao prestolonasljednik Wilhelm, najstariji sin *Kaisera* Wilhelma II. *Kaiser* je došao provjeriti napredak bitke. Potpuno iznenađeni, Saveznici nisu uspjeli zaustaviti napad i njemačka vojska je napredovala kroz prolaz od 40 kilometara u

⁴⁷ James Edmonds, *Military Operations France and Belgium, 1918 May–July: The German Diversion Offensives and the First Allied Counter-Offensive* London, Macmillan, London, 1994. Str 39–40.

savezničkim linijama. Dosegnuvši Aisnu za manje od šest sati, Nijemci su probili osam savezničkih divizija na liniji između Reimsa i Soissona, gurnuvši Saveznike natrag do rijeke Vesle i stekli dodatnih 15 km teritorija do noći. Činilo se da je pobjeda blizu, Nijemcima koji su do 30. svibnja 1918. zarobili nešto više od 50 000 savezničkih vojnika i preko 800 topova. Ali napredujući do 56 kilometara od Pariza, 3. lipnja, njemačke su vojske bile suočene s brojnim problemima, uključujući opskrbu, umor, nedostatak rezervi i mnogo žrtava. 6. lipnja 1918., nakon mnogih uspješnih savezničkih protunapada, njemački je napredak zastao na Marni, baš kao i ofenzive Michael i Georgette u ožujku i travnju te iste godine. Ludendorff, ohrabren dobicima u operaciji Blücher-Yorck, pokrenuo je daljnje ofenzive koje su kulminirale s Drugom bitkom za Marnu.⁴⁸

Slika 3 – Operacija Blücher–Yorck (preuzeto s: www.historyofthegreatwar.com)

⁴⁸ Peter Hart, 1918: A Very British Victory, Phoenix Books, London, 2008. Str. 268-283

7. Posljednje njemačke ofanzive: Gneisenau i Friedensturm

7.1 Gneisenau

Iako je Ludendorff namjeravao da Blücher-Yorck bude uvod u odlučnu ofenzivu za poraz britanskih snaga na sjeveru, učinio je tek taktički uspjeh, a greška je bila u premještanju rezervi iz Flandrije u Aisne, dok Foch i Haig nisu prekomjerno pojačavali Aisnu. Ludendorff je pokušao proširiti operaciju Blücher-Yorck prema zapadu operacijom Gneisenau, namjeravajući privući još savezničkih rezervi na jug, proširiti njemačku izbočinu i povezati se s drugim izbočenjem kod Amiensa. Francuzi su bili upozoreni na ovaj napad (Bitka kod Matza) informacijama njemačkih zarobljenika, a njihova obrana u dubinu umanjila je utjecaj artiljerijskog bombardiranja 9. lipnja. Bez obzira na to, njemački napad (koji se sastojao od 21 divizije koje su napadale front od 37 kilometara) duž rijeke Matz bio je impresivan što je rezultiralo napretkom od 14 km unatoč žestokom francuskom i američkom otporu. U Compiègneu, iznenadni francuski protunapad 11. lipnja, od strane četiri divizije i 150 tenkova (pod generalom Charlesom Manginom) bez prethodnog bombardiranja, iznenadio je Nijemce i zaustavio njihov napredak. Tako je operacija Gneisenau bila opozvana sljedećega dana.⁴⁹

⁴⁹ P.Hart, 1918: A Very British Victory, str.294- 298

7.2 Friendsturm

Nakon neuspjeha Proljetne ofenzive da okonča sukob, Erich Ludendorff, glavni zapovjednik generalštaba, vjerovao je da će napad preko Flandrije donijeti Njemačkoj odlučujuću pobjedu nad britanskim ekspedicijskim snagama (BEF). Kako bi zaštitio svoje namjere i odveo savezničke trupe dalje od Belgije, Ludendorff je planirao veliki diverzantski napad duž Marne. Bitka je započela 15. srpnja 1918. kada su 23 njemačke divizije Prve i Treće vojske, na čelu s Brunom von Mudrom i Karlom von Einemom, napale francusku četvrtu armiju pod Henrijem Gouraudom istočno od Reimsa (četvrta bitka kod Champagne). Američka 42. divizija priključena je francuskoj četvrtoj armiji. U međuvremenu je 17 divizija njemačke Sedme armije pod Maxom von Boehnom, potpomognuta Devetom armijom pod Johannesom von Ebenom, napala francusku šestu armiju koju je vodio Jean Degoutte zapadno od Reimsa (bitka na planini Reims). Ludendorff se nadao da će Francuze podijeliti na dva dijela. Istočno od Reimsa francuska četvrta armija pripremila je dubinsku obranu kako bi se suprotstavila intenzivnom bombardiranju i infiltriranju pješništva. Njihova glavna linija otpora bila je 4-5 km iza fronte, izvan dosega neprijateljskih terenskih topova. Bila je to kontinuirana linija rovova. Između prednje i glavne linije otpora bile su dvije linije utvrđenih točaka. Linija francuske artiljerije iza fronta bila je u nedovoljnom ljudstvu, ali su topovi često pucali, tako da Nijemci nisu otkrili ovu slabost, iako su zračni promatrači uočili koncentraciju terenskih topova iza glavne linije otpora.⁵⁰ Njemačko bombardiranje bilo je predviđeno za 12:10.

Francuzi su u 11:30 otvorili vatru na njemačke napadačke rovove, uništavajući tako samopouzdanje napadača. Napadači su se lako kretali kroz francusku frontu, a zatim su se kretali uz zavjesno bombardiranje, koje je ubrzo bilo daleko ispred pješništva, jer su pješništvo usporavali utvrđeni položaji. Kad su naišli na glavninu francuskih snaga, naređeno im je da se zaustave, pregrupiraju i pričekaju dok se njihova artiljerija ne preseli u domet. Napad na glavnu liniju obrane otpočeo je sljedećeg jutra u 08:30. Svi napadi su bili odbijeni. Francuski protunapad koji je uslijedio također nije bio pretežito uspješan, kako nije zauzeo mnogo zemljišta, ali je uvjerio njemačke zapovjednike da Francuzi nisu ni blizu poraza. Na zapadu, prvog dana ofenzive, branitelji južne obale Marne morali su zadržati obalu podnoseći intenzivno trosatno bombardiranje, uključujući mnoga granatiranja plinskim granatama. Pod tim pokrovom njemački su jurišnici prelazili preko rijeke u svim vrstama prijevoza - uključujući i platnene čamce i splavove. Počeli su podizati desantne mostove na 12 točaka

⁵⁰ D. Zabecki, *The German 1918 Offensives*, str. 257- 261.

pod vatrom preživjelih branitelja. Neke savezničke postrojbe, posebno 38. pješačka pukovnija američke 3. pješačke divizije, "Stijena Marne", držale su tvrdoglavu obranu pa čak krenuli i u protunapad, ali samo do večeri. Nijemci su zauzeli grudobrane s obje strane Dormana duboke 6 i široke 14 km, usprkos zračnoj intervenciji 225 francuskih bombardera koji su bacili ukupno 40 tona bombi na improvizirane mostove. Ludendorff je ovaj napredak smatrao "vrhuncem vojne pobjede". Francuze su pojačali britanski XXII korpus i 85 000 američkih trupa, a njemački je napredak zaustavljen 17. srpnja 1918. godine.⁵¹

⁵¹ Marshal Foch, Erich Ludendorff, *The Two Battles of the Marne*, Thornton Butterworth, London, 1927. str. 225.

8. Zaključak

Proljetna ofenziva 1918. Nijemcima je donijela velike teritorijalne dobitke, u opsezima prvoga svjetskoga rata. Međutim, konačna pobjeda nije bila ostvarena i njemačke su vojske bile uvelike iscrpljene te su se našle na izloženim položajima. Teritorijalni dobici bili su u obliku izbočina što je uvelike povećalo duljinu bojišnice koju bi trebalo braniti kada Saveznici preuzmu inicijativu. U šest mjeseci snaga njemačke vojske pala je s 5,1 milijuna borbeno sposobnih muškaraca na 4,2 milijuna. Do srpnja, njemačka superiornost u ljudstvu na Zapadnom frontu je potonula, sada je omjer bio 207 njemačkih divizija nasuprot 203 savezničkih, što je bila zanemariva prednost pa je i ona je polako bila negirana američkim pojačanjima. Njemačko vojno ljudstvo je bilo iscrpljeno. Njemačko visoko zapovjedništvo predviđalo je da će im trebati 200 000 ljudi mjesečno kako bi oporavili pretrpljene gubitke, što je još gore, izgubili su većinu svojih veterana. Iako su Saveznici bili teško poraženi i iako su pretrpjeli velike gubitke, Nijemci nisu uspjeli ostvariti konačnu i odlučujuću pobjedu. Nedostatak jedinstva visokog zapovjedništva kod saveznika sada je djelomično otklonjen imenovanjem generala Focha vrhovnim zapovjednikom, a koordinacija se poboljšala u kasnijim savezničkim operacijama. Američke su trupe prvi put korištene i kao neovisne postrojbe. Jedan od glavnih razloga konačnog neuspjeha bio je nepostavljanje točnih i unaprijed određenih taktičkih i strateških ciljeva same operacije, a nakon što su operacije već bile u tijeku, ciljevi napada stalno su se mijenjali u skladu s vojnom (taktičkom) situacijom. Saveznici su koncentrirali svoje glavne snage u bitnim područjima (prilazi Lukama Kanala i željezničkom čvoru Amiens), ostavljajući strateški bezvrijedno tlo koje je bilo opustošeno godinama sukoba i ono Nijemcima nije predstavljalo nikakav taktički značaj. Nijemci nisu uspjeli premjestiti zalihe i pojačanja dovoljno brzo da zadrže osvojena područja te da nastave s daljnjim napredovanjem. Iako odlično osmišljena i djelomično uspješna u realizaciji, njemačka proljetna ofenziva naposljetku nije mogla donijeti konačnu pobjedu, već je zbog pretrpljenih žrtava vjerojatno i skratila njegovo trajanje za Saveznike.

9. Popis Literature

- Blaxland, Gregory, Amiens 1918. War in the Twentieth Century, W. H. Allen, London, 1981.
- Brown, Ian, British Logistics on the Western Front: 1914–1919., Praeger Publishers, Santa Barbara, 1998.
- Edmonds, James, Military Operations France and Belgium, 1918 May–July: The German Diversion Offensives and the First Allied Counter-Offensive London, Macmillan, London, 1994.
- Edmonds, James, Military Operations France and Belgium, 1918: March–April: Continuation of the German Offensives, Macmillan, London, 1995,
- Edmonds, James, Military Operations France and Belgium, 1918: The German March Offensive and its Preliminaries. Imperial War Museum & Battery Press ed., London 1935.
- Falls, Cyril, The History of the 36th (Ulster) Division, Constable & Robinson Ltd., London, 1995.
- Falls, Cyril, Military Operations France and Belgium 1917: The German Retreat to the Hindenburg Line and the Battles of Arras, Imperial War Museum & Battery Press ed., London 1992.
- Foch, Marshal, Ludendorff, Erich, The Two Battles of the Marne, Thornton Butterworth, London, 1927.
- Hart, Peter, 1918: A Very British Victory, Phoenix Books, London, 2008.
- Kitchen, Martin, The German Offensives of 1918., Stroud: Tempus, Cheltenham, 2001.
- Marshall, Atwood Samuel Lyman, World War I, Houghton Mifflin Harcourt, Boston, 2001.
- Middlebrook, Martin, The Kaiser's Battle: 21 March 1918: The First Day of the German Spring Offensive, Penguin, Westminster, 1983.
- Neil, M. Heyman, World War I. Guides to historic events of the twentieth century, Greenwoodpost, Westport, 1997.

Nichols, George, *The 18th Division in the Great War*, Naval & Military Press ed., London, 2004.

Samuels, Martin, *Command or Control? Command, Training and Tactics in the British and German Armies 1888–1918.*, Routledge, London 1995.

Simpson, Andy, *The Evolution of Victory: British Battles of the Western Front, 1914–1918.* , Tom Donovan, Brighton, 1995.

Zabecki, T. David, *The German 1918. Offensives*, Routledge, New York, 2006.